

Beslut

**efter kvalitetsgranskning av elevers tillgång till
läroböcker och andra läromedel i de obligatoriska
skolformerna vid Profilskolan Excel i Leksands
kommun med Profilskolan Excel AB (svb) som
huvudman**

Inledning

Skolinspektionen har med stöd av 26 kap. 19 och 20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Profilskolan Excel avseende verksamhetens kvalitet gällande elevers tillgång till läroböcker och andra läromedel i de obligatoriska skolformerna.

Granskningens syfte är att granska kvaliteten i de utvalda skolornas arbete med att ge eleverna tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker och andra läromedel som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen (se Bilaga 3). Skolinspektionen bedömer verksamhetens kvalitet i tre nivåer, hög kvalitet, hög kvalitet i flera delar eller låg kvalitet. Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet anges ett eller flera utvecklingsområden. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då av huvudmannen.

Beslut

Skolans arbete med att ge eleverna tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker och andra läromedel som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål

Skolinspektionen bedömer att Profilskolan Excel i Leksands kommun i flera delar uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande områden:

- Ge eleverna möjlighet att använda läroböcker även utanför undervisningstid.
- Stärk ledningen och samordningen av arbetet med att ge alla elever tillgång till läroböcker och andra läromedel som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.
- Ge lärarna förutsättningar att samarbeta kring valen av ändamålsenliga läroböcker eller andra läromedel utifrån didaktiska överväganden och elevernas behov.
- Skapa förutsättningar för ett medvetet och gemensamt arbete med likvärdighet inom skolenheten gällande användningen av läroböcker och andra läromedel.
- Utvärdera tillgången till och användningen av läroböcker och andra läromedel samt vidta vid behov åtgärder för att utveckla skolans arbete.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast **den 6 maj 2026** redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall användas. Redogörelsen skickas via e-post, till kvalitetsgranskningarsthlm@skolinspektionen.se eller med post till Skolinspektionen Postadress: Box 23069, 104 35 Stockholm. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer (dnr 2025:5026) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömning

Skolans arbete med att ge eleverna tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker och andra läromedel som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål

Bedömningsområden
Lärarnas arbete med att organisera och genomföra undervisningen så att eleverna får använda läroböcker och andra läromedel. • Sammanhang, progression och ämnesintresse • Instruktioner och användning av läroböcker och andra läromedel i undervisningen • Användning av läroböcker och andra läromedel anpassade utifrån elevernas olika förutsättningar och behov • Möjlighet att använda läroböcker och andra läromedel utanför lektionstid
Rektorns ansvar för att alla elever får tillgång till och förutsättningar att använda ändamålsenliga läroböcker och andra läromedel. • Rektorns styrning och ledning av arbetet gällande elevernas tillgång till läroböcker och andra läromedel • Rektorns ansvar för lärarnas delaktighet i valet av läroböcker och andra läromedel • Rektorns arbete med likvärdighet inom skolenheten gällande läroböcker och andra läromedel • Utvärdering och utvecklingsarbete gällande läroböcker och andra läromedel

Skolinspektionen bedömer att Profilskolan Excel i Leksands kommun i flera delar uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området.

Nedan följer Skolinspektionens motivering till bedömningen utifrån vad som framkommit i intervjuer med rektorn, lärare och elever, observationer av delar av lärmiljön med fokus på tillgången till läroböcker och andra läromedel samt inkommen dokumentation från huvudmannen.

Sammanhang, progression och ämnesintresse

Granskningen visar att lärare medvetet använder läroböcker och andra läromedel för att skapa sammanhang, främja progression i elevernas lärande och stärka deras ämnesintresse. Dock framkommer i intervjuerna med vissa lärare att det finns läroböcker i några ämnen som är gamla och skulle behöva uppdateras.

Elever, lärare och rektorn uppger i intervjuer att tillgången till läroböcker och andra läromedel är god på skolenheten. Det finns läroböcker och andra läromedel i flera ämnen som lärarna är nöjda med. Samtliga elever har tillgång till en egen lärobok när de läser respektive ämne. Några av läroböckerna på skolenheten är nyligen inköpta, exempelvis svenska i mellanstadiet och engelska i lågstadiet.

Lärare i förskoleklass uppger att de ofta använder läroböcker och arbetsböcker i ämnena svenska och matematik. Lärare i lågstadiet uppger att de regelbundet använder läroböcker och arbetsböcker i ämnena engelska, matematik och svenska. Lärare på mellanstadiet uppger att det finns läroböcker i flera ämnen såsom engelska, matematik och svenska. Däremot saknas lärobok eller annat läromedel i teknik, undervisningen utgår i stället från olika lärverktyg. På högstadiet uppger lärare att det finns läroböcker eller andra läromedel i samtliga teoretiska ämnen. Skolenheten har bland annat nyligen köpt in läroböcker i teknik som kommer att användas i högstadiet under läsåret.

Samtliga lärare berättar att läroböcker och andra läromedel är ett stöd för att planera och strukturera undervisningen. Läroboken utgör en grund som undervisningen kan byggas på för att skapa en röd tråd och progression. Elever och lärare berättar att de använder "lektionskort" för att synliggöra lektionens innehåll och planering. Lektionskort finns i samtliga ämnen och visar syfte, innehåll och relevanta sidor i läroboken.

Lärare uppger att i förskoleklassen och på lågstadiet används läroboken som utgångspunkt för undervisningen. Läraren läser högt, förklarar svåra ord och kopplar varje kapitel till en bokstav som eleverna får arbeta med på ett praktiskt sätt. I mellanstadiet, särskilt i matematik, kombineras den digitala komponenten av läroboken med traditionellt arbete. Eleverna ser en film, diskuterar innehållet tillsammans och arbetar därefter vidare i boken. På högstadiet, i engelska, kan undervisningen inledas med högläsning som följs av gemensam eller individuell läsning och arbete med digitala texter. Lärare beskriver att i de samhällsorienterande ämnena är läroböckerna ofta gamla och texttunga, vilket gör att undervisningen kompletteras med föreläsningar, bildspel och sammanfattningar för att underlätta förståelsen. I de naturorienterande ämnena utgår undervisningen i stor utsträckning från läroboken, men eftersom den kan

vara svår för många elever används även begreppslistor och sammanfattningar som stöd.

Några lärare uppger att vissa läroböcker inte är ändamålsenliga eftersom de innehåller felaktig information, saknar innehåll eller inte är bra. Detta gäller exempelvis natur- och samhällsorienterande ämnen samt engelska i mellan- och högstadiet. Läroböckerna är utgivna för ett antal år sedan och kräver kompletteringar med lärarens eget material eller andra lärverktyg. Elever och lärare i högstadiet uppger att matematikboken är svår att förstå, vilket leder till att läraren ofta behöver förklara och komplettera med eget material.

Flera lärare beskriver att läsning har varit ett prioriterat område på skolenheten. Rektorn har förmedlat att alla lärare har ansvar för att arbeta med läsning i sina ämnen, men vissa lärare uppger att de inte känner till något gemensamt förhållningssätt. Lärarna ger olika exempel på språkutvecklande arbetssätt som de använder i undervisningen. Lärarna använder exempelvis högläsning tillsammans för att skapa gemensam förståelse. Det framkommer ytterligare exempel som att eleverna får göra övningar i att läsa på och mellan raderna. Lärarna har en introduktion till olika texttyper. Eleverna får arbeta med glosor, nyckelord, rubriker och diskussioner kring texter. Eleverna får öva sig på att anteckna från läroboken. Lärarna har genomgång av ämnesspecifika begrepp tillsammans med eleverna.

Lärare i förskoleklass, låg- och mellanstadiet uppger att de inte ser skillnader mellan flickors och pojkars läsning och hur de tar till sig av innehåll i läromedel. De skillnader som finns är personbundna snarare än könsbundna. Lärare i högstadiet berättar dock att pojkar oftare uttrycker att de inte orkar läsa, flackar med blicken och har svårt med längre texter. Flickor läser mer och klarar oftare svårare texter. Lärare uppger att i ämnet engelska märks inga könsskillnader eftersom många pojkar är starka i ämnet. Samtliga lärare uppger att läsning inte har diskuterats eller följts upp utifrån ett könsperspektiv på skolenheten.

Elever på högstadiet uppger att läroböckerna över lag är bra och intressanta och kan hjälpa till att skapa ett ämnesintresse. De tycker att böckerna gör det lättare att förstå vad de ska lära sig, särskilt genom kapitlens struktur och rubriker. Sammanfattningar och bildspel kopplade till innehållet hjälper dem att repetera och fördjupa kunskaper. Några elever uppger att det ibland är svårt att hänga med i bildspel om lärare byter bild för snabbt. En elev berättar att det är enklare att förstå när läroboken används.

Instruktioner och användning av läroböcker och andra läromedel i undervisningen

Granskningen visar att lärare ger elever ändamålsenliga instruktioner i hur läroböcker och andra läromedel ska användas i undervisningen.

Lärare i samtliga årskurser beskriver i intervjuer hur de ger elever muntliga och skriftliga instruktioner i hur de ska navigera i läroböcker och andra läromedel. Några lärare berättar att de går igenom läroboken på liknande sätt i alla ämnen i alla årskurser eftersom de har pratat om det i kollegiet i relation till elevernas språkutveckling. De uppger vidare att de även arbetar aktivt med studieteknik för att öka elevernas möjligheter att lära sig.

Lärare i förskoleklass och i lågstadiet berättar hur de i början av terminen går igenom vad läroboken handlar om med eleverna. Lärarna berättar vidare att de pratar med eleverna om vem som skrivit läroboken, vilka karaktärer som är med samt vad eleverna ska träna på och lära sig av läroboken. Lärare uppger att de går igenom lärobokens uppbyggnad. Exempelvis pratar de om vad ett register är och inför nya kapitel går de igenom innehållet i det nya kapitlet. Lärare berättar att för elever i de yngre åldrarna är det mycket spännande och högtidligt att få sin egen lärobok.

Några lärare i mellan- och högstadiet beskriver också hur de går igenom läroböckers uppbyggnad och användning i undervisningen. Exempelvis går lärare och elever tillsammans igenom läroboken i engelska och pratar om hur eleverna ska använda den i sitt lärande. En lärare berättar vidare att de går igenom ordlistan i läroboken tillsammans med eleverna i början av ett nytt område i ämnet.

Lärare i samtliga stadier berättar att instruktionerna om lärobokens användning också till stor del handlar om vilka delar av läroboken som ska användas i lärandet. Lärare i mellan- och högstadiet berättar exempelvis att instruktionerna då kan handla om vilka sidor i läroboken elever behöver läsa inför prov och var i läroboken de kan hitta svar på instuderingsfrågor. En lärare säger att tyvärr så söker eleverna ofta svaren på internet istället för läroboken.

Användning av läroböcker och andra läromedel anpassade utifrån elevernas olika förutsättningar och behov

Granskningen visar att lärare använder läroböcker och andra läromedel med alternativa uppgifter, texter och annat material i flera ämnen för att möta elevers behov och förutsättningar. I vissa ämnen anpassar lärare själva läroböckerna för elever i behov av stöd på olika sätt eftersom det saknas tillgång till läromedel som möter elevernas behov.

I intervjuer med lärare framkommer att elever har tillgång till läroböcker och andra läromedel som möter olika elevers behov i flera ämnen. Lärare i förskoleklass och lågstadiet uppger att det finns en bredd i läroböckerna och att de möter elevers olika behov. Exempelvis får elever i lågstadiet läroböcker i svenska på sin egen nivå. Elever i samtliga årskurser har tillgång till läroböcker i matematik som innehåller olika nivåer, uppger lärare. Det framkommer i intervjuer att samma matematikbok används från årskurs 1 till 9, vilket några lärare uppger skapar kontinuitet och igenkänning för eleverna. I ämnet matematik finns även läromedel som utgår ifrån elevers olika behov som till exempel en fördjupningsbok och en grundläggande bok. Däremot så uppger lärare i matematik i högstadiet att fördjupningen i matematikboken inte är bra vilket gör att läraren kompletterar med andra lärverktyg, exempelvis eget framtaget material. Läroböckerna i de naturorienterade ämnena innefattar extra uppgifter, uppger en lärare. Lärare i mellan- och högstadiet berättar att läroböckerna i de samhällsorienterade ämnena inte inkluderar olika nivåer eller fördjupningsmaterial. Detsamma gäller läroböckerna i ämnet svenska i högstadiet. Lärare i dessa ämnen beskriver att de gör anpassningar av läroböcker själva. Exempel på anpassningar inkluderar kompletteringar med andra lärverktyg, andra uppgifter, nerkortning av texter eller utökade krav på elever som exempelvis att skriva mer utförligt på textuppgifter. Rektorn och lärare uppger att specialpedagogen på skolan finns tillgänglig för rådgivning gällande anpassningar av läroböcker och andra läromedel för elever i behov av stöd. Elever i samtliga stadier på skolan har också tillgång till digitala läshjälpmedel så elever i behov av upplästa läroböcker kan lyssna, uppger lärare.

Det finns lärarhandledningar till läroböckerna i de flesta ämnen, men inte i alla. Exempelvis saknas lärarhandledningar i geografi i mellanstadiet och historia i högstadiet, uppger lärarna. Lärarna i de ämnen där lärarhandledningar finns uppger att där finns konkreta tips om olika anpassningar som kan göras av läroböckerna och andra läromedel utifrån elevers olika behov.

Möjlighet att använda läroböcker och andra läromedel utanför lektionstid

Granskningen visar att elever har tillgång till läroböcker och andra läromedel utanför lektionstid. Vissa lärare väljer ändå att inte ge eleverna tillgång till läroböckerna utan ger elever i stället kopior från läroböcker och annat kopieringsunderlag att arbeta med efter lektionstid.

I intervjuer med rektorn, lärare och elever framkommer att elever kan använda läroböcker och läromedel efter skoltid exempelvis vid läxhjälp, om de varit sjuka eller behöver förbereda sig inför prov. Lärare i förskoleklass,

låg- och mellanstadiet berättar att eleverna får ta hem läroböckerna och att det inte finns någon regel på skolan om att eleverna inte får ta hem läroböckerna. I intervjuer med lärare på högstadiet framkommer att elever har tillgång till läroböcker efter lektionstid men att lärarnas erfarenhet är att läroböckerna inte kommer tillbaka till skolan. Ett par lärare uppger att eftersom det är svårt att få tillbaka läroböckerna till skolan är det bättre att ge hemuppgifter i ett annat format, som exempelvis kopierade sidor från läroboken eller annat kopieringsunderlag. En lärare uppger att eftersom det går att hitta mycket information via internet så spelar det inte så stor roll om eleverna kan ta hem sina läroböcker eller inte. Vidare har eleverna tillgång till läroböckerna upplästa genom digitalt läshjälpmedel som kompenserar för att eleverna inte får ta hem de fysiska läroböckerna, uppger några lärare.

I lågstadiet skrivs instruktioner gällande hemarbete i veckobrev till vårdnadshavare. Lärare berättar att instruktionerna kan handla om vilka sidor som ska läsas eller räknas. Äldre elever kan också få instuderingsfrågor inför prov, uppger lärare. Instruktionerna förmedlas på skolans digitala plattform samt i veckobrev till vårdnadshavare och elever.

Rektorn och lärare reflekterar i intervjun över att det behöver finnas en balans mellan skola och fritid och att elever i bästa världar inte skulle behöva arbeta med läroböcker efter skoltid. Lärare och rektorn reflekterar dock vidare att det kan vara bra för vissa elever att ha tillgång till läroböcker efter skoltid för att ta igen missad undervisning och kunna repetera och befästa sina kunskaper. En elev uppger exempelvis i intervjun att det är bra att kunna ta hem läroböckerna för att läsa i läroboken i egen takt för att förstå bättre.

Rektorns styrning och ledning av arbetet gällande elevernas tillgång till läroböcker och andra läromedel

Granskningen visar att rektorn till viss del styr och leder arbetet så att eleverna får tillgång till ändamålsenliga läroböcker och andra läromedel.

I intervjuer med rektorn framkommer att rektorn nyligen har tillträtt sin tjänst. Inför Skolinspektionens besök följde rektorn upp tillgången till läroböcker och andra läromedel på skolenheten genom en inventering och behovsanalys. Uppföljningen var viktig för att kunna skapa sig en bild av tillgången till läroböcker och andra läromedel på skolenheten, uppger rektorn. Rektorn uppger vidare att uppföljningen visar att det finns läroböcker i de flesta teoretiska ämnena på skolenheten och att alla elever har egna läroböcker. Rektorn uppger också att elever som behöver anpassade läromedel får det. Rektorn berättar att uppföljningen visat att läroböcker i vissa ämnen, som exempelvis natur- och samhällsorienterande ämnen och engelska, har blivit gamla och behöver förnyas. Det

framkommer också att ämnet teknik på mellanstadiet inte har någon lärobok.

Av Skolinspektionens observation av den fysiska lärmiljön med fokus på läroböcker och andra läromedel framgår att det finns läroböcker i samtliga årskurser och i flertalet ämnen. I exempelvis naturorienterande – och samhällsorienterande ämnen finns läroböcker i klassuppsättningar som innebär att elever har tillgång till egen lärobok i ämnena under den tid de läser ämnet, uppger rektorn, lärare och elever. Läroböckerna i samhällsorienterande ämnen som utredarna tar del av under observationen har olika utgivningsår från 2011–2025.

I intervjuer med rektorn och lärare framkommer olika bilder gällande gemensamma förhållningssätt för tillgången till ändamålsenliga läroböcker och läromedel på skolenheten. Rektorn uppger att det alltid varit utgångspunkten på skolenheten att eleverna ska ha tillgång till läroböcker och andra läromedel i undervisningen. Rektorn berättar att hen inte är helt insatt i hur läroböcker och läromedel används i undervisningen. Rektorn säger att hen ändå har en bild av att lärare använder läroböcker och andra läromedel i sin undervisning och kompletterar med lärverktyg efter behov. Rektorn uppger att det är viktigt att läroboken används tillsammans med andra läromedel och andra lärverktyg för en varierad undervisning. Rektorn beskriver att hen litar på lärarnas kompetens och bedömning gällande detta. Flera lärare berättar att de uppskattar rektorns tillit och friutrymme gällande val och användning av läroböcker och andra läromedel. Några lärare uppger att det finns en uttalad förväntan att samtliga lärare ska arbeta med texter och lästräning i alla ämnen och använda läroboken till det. Några andra lärare beskriver dock att ett sådant gemensamt förhållningssätt inte finns. En lärare framhåller att avsaknaden av gemensamma riktlinjer är positiv, då sådana skulle kunna uppfattas som ett intrång i lärarens professionalitet och yrkesutövning.

Rektorns ansvar för lärarnas delaktighet i valet av läroböcker och andra läromedel

Granskningen visar att rektorn delvis tar ansvar för att lärarna är delaktiga i valet av läroböcker och andra läromedel.

Rektorn uppger att lärarna har stor frihet att avgöra vilka läroböcker och andra läromedel de väljer och hur de används i undervisningen. Rektorn beskriver att det tidigare funnits en inköpsansvarig på skolan som samlade in önskemål om inköp av läromedel, men att lärare nu vänder sig direkt till rektorn. Av dokument som begärts in från huvudmannen framkommer att rektorn sällan nekar nya inköp av läromedel men att i de fall som det har gjorts har det varit för att säkerställa en röd tråd genom hela utbildningen.

Några lärare berättar i intervjuer att de har vänt sig till rektorn med önskemål om inköp i några ämnen eftersom de ansåg att läroböckerna som fanns innan inte höll måttet. Lärare berättar vidare att rektorn ofta är lyhörd för inköp av nya läroböcker, men att andra ämnen än deras egna ibland behöver prioriteras. Ett par lärare beskriver att de nyligen har köpt in nya läroböcker i svenska och engelska eftersom de såg ett behov av det. Några andra lärare berättar att de inte själva har lyft frågan om behovet av nya läroböcker eller andra läromedel i sina ämnen med rektorn. Det gäller exempelvis läroböcker i naturorienterande- och samhällsorienterande ämnen där det framkommer i lärarintervjuer att läroböckerna är gamla, innehåller faktafel och saknar områden som ska behandlas i undervisningen.

Utöver det visar granskningen att rektorn ger lärare begränsade förutsättningar att samarbeta kring valen av läroböcker och läromedel. Flera lärare uppger exempelvis att de sällan samarbetar kring valen av läroböcker och andra läromedel med kollegor. Däremot lyfts ofta frågor gällande läroböcker och andra läromedel i kollegiet i olika diskussioner, berättar flera lärare. Frågorna kan exempelvis uppstå spontant i lärarnas arbetsrum. En lärare uppger dock att hen sällan diskuterar läroböcker och andra läromedel med kollegor eftersom de inte finns så många andra som undervisar i samma ämne.

Rektorns arbete med likvärdighet inom skolenheten gällande läroböcker och andra läromedel

Granskningen visar att rektorn i begränsad utsträckning skapar förutsättningar för ett gemensamt och medvetet arbete kring användning av läroböcker och andra läromedel för likvärdighet inom skolenheten, så att hänsyn tas till elevernas olika förutsättningar och behov.

Rektorn berättar i intervjun att det ännu inte finns strukturer på plats för ett medvetet och gemensamt arbete på skolenheten som syftar till att skapa likvärdighet i tillgång och användning av läromedel. Rektorn berättar vidare att det finns ett behov av ett sådant arbete. Rektorn uppger att hen planerar att skapa förutsättningar för ett gemensamt arbete framöver. Rektorn beskriver att lärare i nuläget inte har insyn i vilka läromedel som finns hos andra än dem själva. Rektorn uppger att hen ser flera fördelar med ett ökat gemensamt arbete för både elever och lärare. Exempelvis skulle eleverna gynnas av kontinuitet och igenkännande av läroböcker och läromedel mellan årskurser. Lärare skulle då också ha större insyn i elevernas kunskapsnivå, arbetssätten som tillämpas samt de läroböcker och andra läromedel som används i andra årskurser. Vissa lärare på skolan uppger dock att de för sådana diskussioner på eget initiativ. Exempelvis berättar lärare i förskoleklass och lågstadiet att de diskuterar läromedel

med varandra. Exempelvis uppmärksammades att eleverna inte hade tillräckliga kunskaper i engelska när de kom till årskurs 4 som ledde till läroböcker i engelska i årskurs 3 byttes ut. Några andra lärare berättar vidare att lärare på skolan har insyn i andra stadier eftersom det är en liten skola och flera lärare undervisar på olika stadier.

Utvärdering och utvecklingsarbete gällande läroböcker och andra läromedel

Granskningen visar att rektorn i begränsad utsträckning ser till att lärarna utvärderar hur läroböcker och läromedel fungerar i undervisningen i förhållande till elevers utveckling mot målen.

Av intervjuer med lärare framkommer att det varierar mellan stadier i vilken omfattning en utvärdering av läroböcker och andra läromedel som används i undervisningen genomförs. Lärare ger olika bilder av i vilken mån det är uttalat att en sådan utvärdering ska ske och om rektorn styr över det arbetet. Exempelvis beskriver lärare i förskoleklass och lågstadiet att det finns uttalat från rektorn att de ska följa upp kunskapsresultaten i början och slutet av varje termin och att de i samband med det förväntas diskutera hur läroböcker och läromedel fungerar i relation till kunskapsresultat. Lärarna uppger att de gör detta efter behov. Exempelvis såg lärarna efter en sådan utvärdering att eleverna behövde andra läroböcker i engelska eftersom kunskapsresultaten var låga. Lärare i mellanstadiet berättar att de uppmanas att följa upp elevernas kunskapsutveckling men inte i relation till läroböcker och andra läromedel. Lärare berättar vidare att det inte finns uttalade förväntningar om att följa upp läroböckers och läromedels funktion i undervisningen på andra sätt heller. Lärare på högstadiet uppger i sin tur att det inte finns instruktioner från rektorn gällande utvärderingar av läroböcker och läromedel. Lärarna berättar att de själva utvärderar läroböckernas funktion i undervisningen när de ser ett behov av att byta läromedel. Det gjordes exempelvis nyligen vid låga kunskapsresultat i svenskan som ledde till inköp av nya läroböcker i ämnet. Rektorn uppger i intervjun att skolan kan bli bättre på att utvärdera läroböcker och läromedels funktion i undervisningen.

Identifierade utvecklingsområden

Utvecklingsområde 1

- Ge eleverna möjlighet att använda läroböcker även utanför undervisningstid.

Av skollagen framgår att eleverna utan kostnad ska ha tillgång till läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god

kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.¹ Av läroplanen framgår att läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven får använda läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål och får möjligheter till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang.² Av förarbetena framgår att formuleringen att eleverna ska "ha tillgång till" de läroböcker som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål innebär att eleverna till exempel ska få möjlighet att ta med läroböckerna hem så att eleverna kan repetera, läsa på och gå tillbaka till det som läraren belyst i undervisningen och på så sätt fördjupa och befästa sina kunskaper.³

Motiveringen till utvecklingsområdet är att vissa lärare i begränsad utsträckning låter eleverna använda läroböcker utanför lektionstid. Eleverna får istället ta hem kopierade sidor från läroboken eller annat kopierat material istället för läroboken vilket försvårar deras möjligheter till fördjupning, repetition och förberedelse samt för läxläsning.

Genom att öka tillgången till och aktivt främja användningen av läroböcker och andra läromedel utanför lektionstid kan elever ges bättre möjligheter att utveckla sin förståelse och självständigt befästa kunskaper.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ser till att eleverna har tillgång till de läroböcker och andra läromedel som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål även utanför undervisningstid. Skolverket har material om läxor som kan användas i detta.⁴

Utvecklingsområde 2

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Stärk ledningen och samordningen av arbetet med att ge alla elever tillgång till läroböcker och andra läromedel som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.

¹ 10 kap. 10 § skollagen (2010:800)

² Lgr22 avsnitt 2.2 Kunskaper.

³ Prop. 2023/24:21 s. 46.

⁴ [Läxor - Skolverket](#) hämtad 2025-11-10

Av läroplanen framgår att rektorn som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen, kriterierna för bedömning av kunskaper och betygskriterierna. Rektorn har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att alla elever får tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.⁵

Motiveringen till utvecklingsområdet är att det framgår av intervjuer med elever, lärare och rektorn att det skiljer sig åt i vilken utsträckning det finns tillgång till relevanta läroböcker och andra läromedel. Vidare framgår det att rektorn i begränsad utsträckning har styrt och lett arbetet med att se till att skolenheten köper in de läroböcker som behövs i respektive ämne och årskurs även om ett sådant arbete nu har påbörjats.

Genom att öka tillgången till läroböcker ger det elever en grundläggande utgångspunkt för undervisningen, oavsett tidigare kunskaper vilket är i linje med läroplanens mål om en likvärdig utbildning för alla. Läroböcker som är författade av ämnesexperter och granskade av fackgrupper säkerställer att innehållet är korrekt, sakligt och i linje med skollagen och läroplanens krav på objektivitet.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ger alla elever tillgång till läroböcker och andra läromedel som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.

Utvecklingsområde 3

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Ge lärarna förutsättningar att samarbeta kring valen av ändamålsenliga läroböcker eller andra läromedel utifrån didaktiska överväganden och elevernas behov.

Av förarbetena framgår att lärare bör ha huvudansvaret för valet av läromedel, då de har bäst kännedom om ämnet, didaktiken och elevernas behov. För att möjliggöra det behöver rektorer skapa goda förutsättningar:

⁵ Lgr 22 avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

tillgång till tid, resurser, kompetensutveckling och möjlighet till kollegiala diskussioner.⁶

Motiveringen till utvecklingsområdet är att ansvaret för valet och användningen av läroböcker och andra läromedel överläts till lärarna, utan att rektorn aktivt styr arbetet i en specifik riktning. Detta kan leda till att undervisningen blir inkonsekvent och varierar beroende på lärarens individuella preferenser, i stället för att följa en gemensam pedagogisk linje.

Genom att göra lärarna delaktiga i valen av läroböcker och andra läromedel kan lärarna påverka vilka läromedel som bäst passar undervisningen. Det är också viktigt att rektorn organiserar skolans verksamhet så att lärare får möjlighet att diskutera och reflektera tillsammans kring olika läromedel.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ger lärarna organisatoriska förutsättningar att vara delaktiga i valen av läroböcker och andra läromedel.

Utvecklingsområde 4

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Skapa förutsättningar för ett medvetet och gemensamt arbete med likvärdighet inom skolenheten gällande användningen av läroböcker och andra läromedel.

Av skollagen framgår att utbildningen ska ta hänsyn till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.⁷ Av förarbeten till skollagen framgår att läromedel kan ha betydelse för skolans kompensatoriska uppdrag och bidra till att stärka elevernas tillgång till en likvärdig utbildning.⁸ Skollagen föreskriver vidare att utbildningen inom varje skolform ska vara likvärdig, oavsett var i landet den anordnas.⁹ Normerna för likvärdigheten anges genom de nationella målen.¹⁰ Av läroplanen framgår att läraren ska organisera och genomföra arbetet så att

⁶ prop. 2023/24:21 s. 51

⁷ 1 kap. 4 § skollagen (2010:800)

⁸ Prop. 2023/24:21 s. 30

⁹ 1 kap. 9 § skollagen

¹⁰ Lgr 22, 1 Skolans värdegrund och uppdrag. En likvärdig utbildning.

eleven får använda läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.¹¹ Vidare framgår att rektorn, inom givna ramar, har ett särskilt ansvar för att alla elever får tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.¹²

Motiveringen till utvecklingsområdet är att rektorn endast i begränsad utsträckning styr och leder arbetet med användningen av läroböcker och andra läromedel, exempelvis har arbetet inget tydligt mål. Det finns inget gemensamt och medvetet arbete eller en röd tråd i användningen mellan stadierna på skolan.

Genom att rektorn skapar förutsättningar för ett gemensamt och medvetet arbete kring användningen av såväl läroböcker som andra läromedel, kan likvärdigheten och undervisningens kvalitet på skolenheten främjas. Vidare kan detta bidra till att eleverna ges reella möjligheter att nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling, utifrån sina individuella förutsättningar och behov.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn skapar förutsättningar för ett gemensamt och medvetet arbete med likvärdighet inom skolenheten gällande användningen av läroböcker och andra läromedel.

Utvecklingsområde 5

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Utvärdera tillgången till och användningen av läroböcker och andra läromedel samt vidta vid behov åtgärder för att utveckla skolans arbete.

Av läroplanen framgår att rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen, kriterierna för bedömning av kunskaper och betygskriterierna.¹³ Av förarbetena framgår att en definition av begreppen lärobok, läromedel och lärverktyg i skollagen kan bidra till möjligheten att systematiskt och kontinuerligt kunna följa upp

¹¹ Lgr 22, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.2 Kunskaper

¹² Lgr22, avsnitt 2.8 Rektors ansvar

¹³ Lgr 22 avsnitt 2.8 Rektorns ansvar

tillgång och användning av läromedel utifrån likvärdighet och skolans kompensatoriska uppdrag.¹⁴

Motiveringen till utvecklingsområdet är att granskningen visar att det i nuläget görs en begränsad uppföljning, utvärdering eller analys av tillgången till och användningen av läroböcker och andra läromedel på skolenheten. Rektorn har inte gett lärarna förutsättningar till ett sådant arbete.

Genom att rektorn ger lärare större möjlighet att utvärdera läroböcker och andra läromedels kvalitet, pedagogiska upplägg och anpassning till elevernas behov, kan analysen av utvärderingens resultat leda till väl underbyggda beslut gällande eventuella utvecklingsåtgärder.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ser till att lärarna ges förutsättningar att följa upp, utvärdera och analysera resultaten samt vid behov vidta åtgärder avseende tillgången till och användningen av läroböcker och andra läromedel på skolenheten. Sådana förutsättningar kan vara schemalagda möten för läromedelsdiskussioner, etablering av arbetsgrupper eller stöd i form av riktlinjer och resurser för att effektivisera processen. Skolverket har material som kan användas i detta.¹⁵

På Skolinspektionens vägnar

Beslutet har fattats av Anna-Carin Kostic, utredare.

Föredragande i ärendet har varit utredare Helga Sverrisdóttir. I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredarna Susanne Lindberg Åkerberg och Ewa Mölleryd deltagit.

¹⁴ prop. 2023/24:21 s. 27

¹⁵ [Systematiskt kvalitetsarbete - Skolverket](#) hämtad 2025-11-10

Bilaga 1: Författningsstöd

Den 1 juli 2024 trädde ändringar i skollagen i kraft som syftar till att stärka elevers tillgång till ändamålsenliga läromedel.¹⁶ Ändringarna gäller för flera skolformer. För grundskolan är lydelsen följande¹⁷:

Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.

I skollagens första kapitel har införts definitioner av begreppen läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg.

I skollagen avses med

- lärobok: tryckt läromedel, med eller utan digitala komponenter,
- läromedel: helt eller delvis tryckt eller digitalt verk som är avsett att användas i undervisningen, som överensstämmer med relevanta delar av tillämplig kurs-, ämnes- eller ämnesområdesplan och läroplanen, och som är utgivet av någon som bedriver utgivningsverksamhet av professionell art,
- lärverktyg: läroböcker, andra läromedel och andra tryckta eller digitala verk samt utrustning och material som används i undervisningen.¹⁸

I samband med lagändringarna har regeringen även beslutat om nya formuleringar i flera läroplaner.¹⁹ I läroplanen för grundskolan har ändringarna följande lydelse.

Läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven får använda läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.²⁰

¹⁶ Lag (2023:951) om ändring i skollagen (2010:800).

¹⁷ 10 kap. 10 § andra stycket skollagen.

¹⁸ 1 kap. 3 § elfte–trettonde strecksatserna skollagen.

¹⁹ Förordning (SKOLFS 2024:590) om ändring i förordningen (2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet.

²⁰ Lgr 22, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.2 Kunskaper.

Rektorn har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att:

- alla elever erbjuds strukturerad undervisning under lärares ledning,
- alla elever får tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål,
- alla elever får tillgång till och förutsättningar att använda skolbibliotek,
- alla lärare får tillgång till de lärarhandledningar som behövs för att ge eleverna en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.²¹

²¹ Lgr 22, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.8 Rektorns ansvar.

Bilaga 2: Granskningens genomförande

Bakgrundsuppgifter

Skolinspektionen besökte Profilskolan Excel den 15 oktober 2025. Besöket genomfördes av utredarna Helga Sverrisdóttir och Susanne Lindberg Åkerberg.

Skolenheten är en fristående skola verksam i Leksand kommun med förskoleklass och grundskola, årskurser 1–9. På skolenheten går 227 elever.

Underlag för bedömning

Underlaget i detta beslut utgörs av:

- En observation av delar av lärmiljön med fokus på tillgången till läroböcker och andra läromedel.
- En gruppintervju med elever.
- Tre gruppintervjuer med lärare.
- En intervju med rektorn.
- Dokument som begärts in från huvudmannen.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för att ges en möjlighet att yttra sig över den.

De samlade iakttagelserna från de skolenheter som har ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande rapport. Rapporten är planerad att publiceras under 2026.

Bilaga 3: Granskningens utgångspunkter

Granskningens syfte

Syftet är att granska kvaliteten i skolors arbete för att ge eleverna tillgång till och användning av läroböcker och andra läromedel i förhållande till Skolinspektionens kvalitetskriterier.

Frågeställning

I vilken utsträckning får eleverna tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker och andra läromedel som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål?

Kvalitetskriterier

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp i granskningen inom det granskade området, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. Inom granskat område bedöms om skolan uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar men utvecklingsområden finns eller i låg utsträckning.

Lärarnas arbete med att organisera och genomföra undervisningen så att eleverna får använda läroböcker och andra läromedel.	Rektorns ansvar för att alla elever får tillgång till och förutsättningar att använda ändamålsenliga läroböcker och andra läromedel.
Lärarna ser till att eleverna, såväl flickor som pojkar, får använda läroböcker och andra läromedel på ett sätt som bidrar till att skapa sammanhang och överblick över ämnesområden. Vilket ger progression i lärandet samt stärker elevernas ämnesintresse och vilja att lära sig mer. Lärarna ser till att eleverna får ändamålsenliga instruktioner i hur läroböcker och andra läromedel ska användas i undervisningen. Lärarna ser till att elever använder läroböcker och andra läromedel som är anpassade utifrån elevernas olika förutsättningar och behov. Lärarna ser till att eleverna får använda läroböcker och läromedel utanför lektionstid och uppmuntras använda dem utanför lektionstid för att befästa sina kunskaper.	Rektorn styr och leder arbetet så att eleverna får tillgång till ändamålsenliga läroböcker och andra läromedel. Rektorn tar ansvar för att lärarna är delaktiga i valet av läroböcker och andra läromedel. Rektorn skapar förutsättningar för ett gemensamt och medvetet arbete kring användning av läroböcker och andra läromedel för likvärdighet inom skolenheten, så att hänsyn tas till elevernas olika förutsättningar och behov. Rektorn ser till att lärarna utvärderar hur läroböcker och läromedel fungerar i undervisningen i förhållande till elevers utveckling mot målen. Rektorn använder resultaten i skolans utvecklingsarbete.